

Kristina Alviž Rengel, doktorandica

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

Ana Spada, učiteljica razredne nastave sa pojačanim predmetom Informatika

Osnovna škola Vidikovac Pula

Izazovi u radu sa nadarenim učenikom

Sažetak

Iako se nadarenost počela znanstveno proučavati tek u 20. stoljeću, ona je složena ljudska osobina koja je na različite načine privlačila pažnju i zainteresiranost kako roditelja tako i učitelja, odgajatelja, ali i raznih profila stručnjaka. Neke značajne nadarene ličnosti iz prošlosti kao djeca nisu bili zamijećeni, naprotiv, imali su velikih teškoća tijekom školovanja (najbolji primjer za to su Hans Christian Andersen ili Albert Einstein). Imajući u vidu te spoznaje otvara nam se splet novih pitanja o tome kako bi tek bili uspješni da su u djetinjstvu bili poticani u svojoj nadarenosti, odnosno, koliko je nadarene djece koja ne mogu realizirati svoje potencijale jer ih nitko nije prepoznao u njima. Gledajući pak s druge strane imali smo priliku puno puta biti svjedoci da su neka djeca koja su u ranoj dobi bila okarakterizirana kao nadarena (tzv. čuda od djeteta) u kasnijem svom razvoju nisu opravdala visoka očekivanja svoje okoline, štoviše tu svoju nadarenost doživjela su kao svojevrsan uteg koji ih je sprečavao da postignu svoj maksimum jer su se bojali razočarenja okoline (prvenstveno svojih najbližih a onda i svojih učitelja). Ovim radom pokušati ćemo odgovoriti na pitanja koji su to izazovi u radu sa nadarenim učenicima. Prateći novine i trendove koji proizlaze iz odgojno-obrazovnih procesa rada prikazati ćemo neke alate koje je moguće koristiti u radu sa nadarenim učenicima, koji pomažu učitelju da pomoću njih potakne njihovu nadarenost, te kako s njima raditi.

Ključne riječi: nadaren učenik, izazov, učitelj, alati, poticanje nadarenosti

Uvod

Neka djeca tijekom djetinjstva za razliku od ostale djece postaju radoznalija, bolje povezuju stvari i pojmove, razumiju uzroke i posljedice te počinju izvršavati složenije zadatke prije druge djece iste dobi. Ona mnoge stvari rade prije, brže, uspješnije i bolje od svojih vršnjaka i postižu bolja i veća postignuća te ih zbog toga zovemo darovitom djecom [1]. Djeca koja su od stručne osobe identificirana kao naročito sposobna za velika postignuća smatraju se nadarenima. Kako bi takva djeca u potpunosti mogla realizirati sve svoje mogućnosti i ostvariti svoj maksimalan doprinos, kako za sebe tako i za cijelu društvenu zajednicu, potrebni su im programi i obrazovni procesi koje u velikoj mjeri nadilaze ono što je propisano obaveznim programom u osnovnoškolskom obrazovanju [2].

Praksa je pokazala kako je rad u školama prilagođen prosječnom učeniku koji je i uzet za primjer kada su pisani udžbenici, kada se odlučivalo koje će se metode i oblici rada koristiti u svakodnevnom radu.

Nadarenog učenika ćemo u razredu vrlo lako prepoznati jer ima izražene intelektualne sposobnostima, uvijek postiže visok stupanj uspjeha u školi i sve to pridonosi da često bude i najpopularniji u razredu, iznimno je komunikativan i sa socijalnog aspekta se može adaptirati vrlo brzo na sve novine. Bogatog je vokabulara, a izražavanje mu je tečno i precizno. Njega sve zanima i želi biti angažiran u gotovo svim školskim aktivnostima, neovisno o tome koliko će mu to vremena oduzeti i koliki će angažman od njega zahtijevati.

Uloga učitelja u prepoznavanju nadarenog učenika

Učitelji imaju veliku ulogu u procesu identifikacije nadarenog učenika. „Kompetentnu osobu možemo definirati kao osobu koja je kvalificirana za obavljanje određenog posla. Definicija kompetencija u sebi uključuje motivaciju i akciju za postizanje nekog stupnja kvalifikacije“ [3, str. 36]. U odgojno - obrazovnoj ustanovi stručna osoba čiji se rad i kompetencije za rad preslikavaju na njegove učenike je učitelj. Prema [3] kompetentan učitelj mora biti osposobljen za rad s djecom s teškoćama u razvoju te darovitu djecu. Da bi učitelj bio kompetentan u radu s darovitim učenicima ponajprije mora poznavati potrebe darovitih učenika. Kako većina njih pohađa normalnu nastavu učitelj bi trebao omogućiti diferencirani pristup i program u tom redovnom razredu koji omogućava razvoj njihovih stvarnih sposobnosti bez obzira na nastavni program. S obzirom da nastavni plan i program nije prilagođen darovitim učenicima, oni će na taj način zasigurno nastaviti kontinuirano razvijati svoje vještine i sposobnosti [4].

Učitelji su uvjereni da svi nadareni učenici vrlo rado uče te zbog toga nerado prihvaćaju činjenicu da mogu postojati nadareni učenici koji nisu motivirani za školski rad ili nemaju razvijene radne navike. U današnje vrijeme kada smo svi opterećeni činjenicom da moramo odraditi školski sat po predviđenom programu događa se da rijetko dajemo prednost učenicima koji nas u tome sprečavaju dodatnim pitanjima, a upravo nam ona mogu biti pokazatelj da se radi o nadarenom učeniku.

Prepoznavanje nadarenih učenika je vrlo zahtjevan proces koji od učitelja iziskuje dodatnu edukaciju zahvaljujući kojoj će biti upućeni u rad s nadarenim učenicima. Zbog negativnosti u nastavnom procesu, važno je darovitu djecu detektirati, pristupiti im individualno, pružajući

odgovarajuće prilagođene programe, ali prvenstveno osposobiti učitelje i druge stručne suradnike za rad s darovitim pojedincima [5].

Nadareni učenici mogu predstavljati veliki problem učiteljima koji nemaju puno iskustva u radu s njima. Naime, nadareni učenici često imaju problem da ne prihvaćaju nikakav oblik autoriteta te su zbog toga u neprestanom sukobu sa okolinom jer ne žele prihvatiti uvriježena pravila ponašanja. Tijekom nastave takva djeca često na pitanje odgovaraju pitanjem, vrlo su nemirna i nerijetko glasna te ometaju rad cijelog razreda, a vrlo često i ignoriraju zadatke koje moraju riješiti, ali ne iz razloga što su lijeni već jednostavno stoga što su im dosadni.

Zbog neprilagođenosti nastavnog programa, nadareni učenici često dolaze u fazu u kojima su njihovi rezultati bitno lošiji od očekivanih i učitelj zbog nedovoljne educiranost njihovu nadarenost zapravo poistovjećuje sa nezainteresiranošću i okarakterizira ga kao problematičnog učenika. U slučajevima kada učitelj prepozna nadarenog učenika predlaže mu se osmišljavanje dodatnih aktivnosti koje će biti prilagođene upravo njemu. Praksa je pokazala da je najjednostavniji način da se izađe na kraj sa učenikom koji je uslijed konstantnog dosađivanja postao hiperaktivan je da ga se postavi za pomoćnika tijekom predavanja ili izvođenja vježbi te da mu se da uloga koordinatora manje grupe učenika jer ga se na taj način potiče da pomaže drugim učenicima u razredu i od učenika koji ometa nastavu postati će učenik koji pomaže u izvođenju iste.

Učitelji u radu sa nadarenim učenicima mogu smanjiti autoritativnu poziciju te im dopustiti više slobode, jer oni u nekim slučajevima svojim poznavanjem problematike mogu preći granice znanja svoga učitelja. U takvim je slučajevima dobro od učenika tražiti više aktivnosti koju će samostalno provoditi, te ih upućivati na samostalno traženje novih informacija o predmetu interesa. Kako svojim ponašanjem učitelj ne bi zakočio kreativan sklop nadarenog učenika, potrebno je osigurati slobodni razvoj djeteta, omogućiti mu slobodu i razvoj samostalnog mišljenja te pohvaliti njegovu radoznalost i maštu. Prema [4] daroviti učenici kod svojih nastavnika najviše cijene poticanje na izradu projekata, zanimljiv način predavanja te posjedovanje velike količine znanja. Također, učenicima je važno da ih učitelj zna naučiti, da učenje učini lakšim, da ohrabruje istraživanje te u manjoj mjeri da dozvoljava rad na njihov način, odnosno da rade što i kako žele.

Korištenje alata u radu sa nadarenim učenicima

Danas na tržištu postoje razni alati koji su dostupni i koji omogućavaju učitelju da na suvremeniji, drugačiji i zanimljiviji način radi sa nadarenim učenicima, ali pred njega stavljaju i neke nove izazove. U ovom poglavlju ćemo se pozabaviti samo nekima od njih koji su primjereniji za rad sa djecom u nižim razredima osnovne škole.

Mozabook – obrazovni prezentacijski program za interaktivnu ploču.

MozaBook proširuje obrazovna sredstva svojim višenamjenskim ilustracijskim, animacijskim i prezentacijskim rješenjima i pomaže kreativno organizirati nastavu. Sadrži zanimljive interaktivne sadržaje, ugrađene aplikacije i igre za razvoj vještina, ilustriranje i eksperimentiranje koji pomažu učenicima lakše savladati nastavno gradivo. Platforma je i na hrvatskom jeziku i dodatno se razvija. Nekoliko naših nakladnika ima svoje udžbenike na platformi.

Moje iskustvo sa korištenjem platforme je jako pozitivno jer je kod djece pobudilo izniman interes. Svi su se uključili u nastavni proces, počevši od učenika koji je imao problema u čitanju do učenika s iznimnim sposobnostima, a učenik s teškoćama je jedva čekao doći pred ploču pokazati znanje. Pažnja i želja za znanjem im je bila na vrhuncu.

Program je toliko svestran da u nekoliko rečenica ne mogu opisati sve njegove mogućnosti.

Jedan od primjera je kod obrade npr. množenja i dijeljenja brojem 10, gdje učenici mogu na interaktivnoj ploči odigrati igru gdje klikću na ribice koje na sebi imaju višekratnike br. 10. (primjer 1.)

Primjer 1.



Ili odgovaraju na pitanja odabirući točan odgovor. (primjer 2 i primjer 3)



Primjer 2.

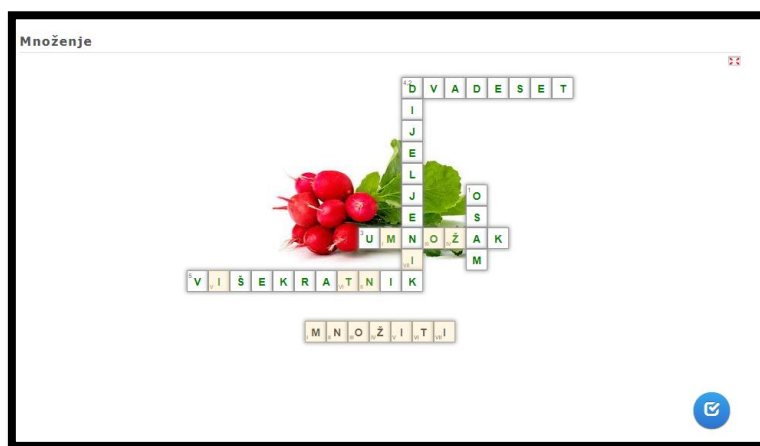


Primjer 3.

Za svaki od zadataka može se odabrati teža ili lakša razina pa je idealno za učenike različitih sposobnosti. Nadarenim učenicima je često dosadno pa je ovo idealan alat u kojem na dodatnim zadacima mogu pokazati svoje znanje, ali i okušati se u samoj izradi zadataka. Sve ovisno o tome kakav je učenik.

LearningApps.org

Besplatan web alat u kojem se mogu napraviti odlični materijali za rad na satu ili čak doma, ovisi koliko je učitelj motiviran. Alat je besplatan, zadatci se mogu dijeliti sa drugima ili ostati privatni. Dovoljno je registrirati se. Pomoću njega se mogu izraditi igra Milijunaš, grupne puzzle, igra uparivanja, igra vješala itd. Jedan od primjera je izrada križaljke (Slika 1.) koju napredniji učenici mogu izraditi za vrijeme sata i pripremiti za ponavljanje gradiva.

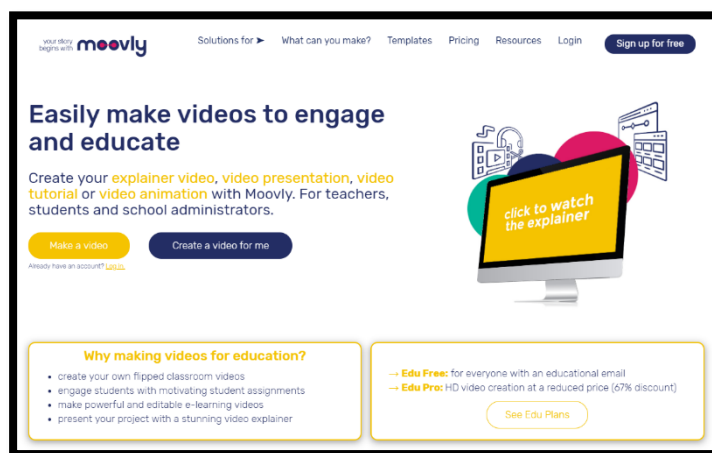


Slika 1. Križaljka izrađena u web alatu LearninApps

Moovly (moovly.com)

Alat koji pruža mogućnost izrade animiranih prezentacija, interaktivnih infografika, video isječaka (samo komercijalna licenca), e-čestitki i promidžbenih poruka.

Za početak rada u Moovlyju potrebna je registracija. Registracija u Moovly omogućena je i putem Facebook računa. Moovly ima mogućnost objavljivanja (gumb Publish) animiranog video direktno na YouTube i Facebook ukoliko korisnik ima otvorene račune na ovim mrežnim uslugama.



Slika 2: Početna stranica Web 2.0 alata Moovly

Moguće je izraditi animirani video, prezentaciju ili promidžbenu poruku. Razlika između animiranog videa i prezentacije je u tome što se prezentacija zaustavlja u pojedinim sekvencama što govorniku omogućava davanje dodatnih objašnjenja ili interakciju s publikom. Prezentacija je pogodna kod izrade digitalnog nastavnog materijala za metodu obrnute učionice (Flipped Classroom), naime učenik se može lakše vraćati na sekvence objašnjenja nekog obrazovnog sadržaja.

*Ako želite da vaši učenici izrađuju animirani video, uputno je da vi otvorite novi projekt sa svoga Moovly računa, a onda dijelite rad s učenicima (edit). Na ovaj način imat ćete uvid u aktivnosti učenika te im možete pomoći ili korigirati rad. U pozivnicu za dijeljenje možemo napisati poruku, a zatim odabrati gumb Invite – pozovi. Korisnik će ubrzo dobiti na e-poštu poveznicu na vaš video.*¹(Preuzeto iz Moovly priručnika sa stranice www.carnet.hr)

S obzirom da se radi često i o učenicima razredne nastave poželjno je da za početak rade zajedno s roditeljima, a pretpostavka je da će to biti učenici koji su u pravilu sposobniji u radu na računalu, općenito nadareniji te im je potreban dodatni rad gdje će razvijati svoje umjetničke, organizacijske i komunikacijske sposobnosti.

Dodatna je motivacija korisnicima ovog alata mogućnost sudjelovanja u mjesečnom natjecanju za najbolji rad u sklopu kojeg se kao nagrada omogućava godišnje korištenje Pro ili Plus oblika korisničkog računa.

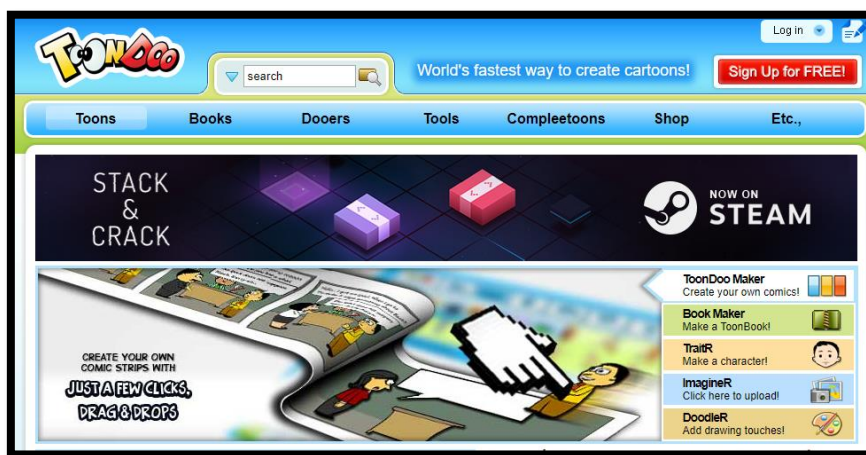
Više o samom alatu i načinu upotrebe možete pronaći na sljedećoj poveznici:
http://www.carnet.hr/upload/javniweb/images/static3/91307/File/MOOVLY_prirucnik.pdf

Toondoo (izrada stripa) – web alat namijenjen za izradu stripova.

Korisnik ima mogućnost odabira između nekoliko kategorija unutar alata kako bi izradio svoje stripove. Prva je kategorija izrada stripa, a druga izrada knjige koja zahtjeva već izrađene stripove od kojih se knjiga može napraviti.

Moguće je također izraditi vlastiti avatar koji se kasnije može koristiti kod izrade stripa, a tu je i kategorija koja omogućava preradu vlastitih slika od kojih se može izraditi strip. Slike ili elemente unutar alata moguće je nacrtati vlastitom rukom.

Slika 3: Početna stranica Web 2.0 alata Toondoo



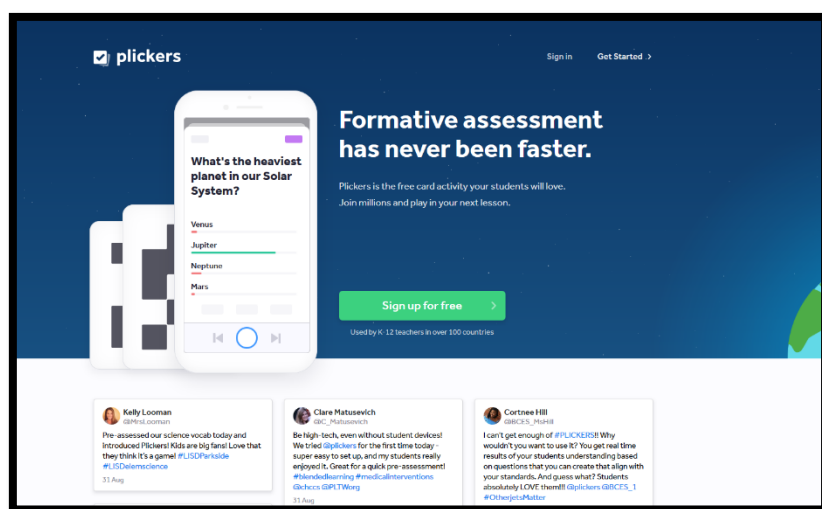
Toondoo na prvu izgleda kao kompliciran alat, ali je veoma jednostavan za korištenje.

S obzirom da se njime koriste i djeca poželjno je da se prijave svojim AAI@EduHr računom. Učenici se jako dobro snalaze u njemu i čim se upoznaju sa sučeljem željni su ga dalje istraživati sami. Alat se u nastavi može koristiti kao dodatno sredstvo u izvannastavnim aktivnostima, dodatnoj nastavi, s nadarenim učenicima kao alat koji je odličan za prikaz djela u sklopu analize lektire ili projekta gdje djeca izražavaju svoju kreativnost.

Plickers

Web alat namijenjen učiteljima gdje mogu na brz i jednostavan način provjeriti znanje u razredu s automatskim prikupljanjem i analizom rezultata. (Slika 4.)

Nakon što nastavnik unese pitanja i kreira razrede koristeći navedene opcije, potrebno je isprintati kartice koje će podijeliti svakom učeniku u skladu s rednim brojem. Jedna se kartica može koristiti u više razreda i za više pitanja. Na karticama su zabilježeni odgovori (A,B,C,D) koji su dovoljno malenog formata kako drugi učenici ne bi mogli vidjeti prikazani odgovor. Sve što učenik treba napraviti je podignuti svoju karticu tako da odgovor koji smatra točnim postavi na vrh kartice. ²(Preuzeto sa stranice E-laboratorij (<http://e-laboratorij.carnet.hr/plickers/>))



Slika 4. Početna stranica Plickers

Međutim kakve to veze ima s nadarenim učenikom? Ako ste učitelj koji voli i želi uvesti inovativnost i pobuditi veću motiviranost kod učenika Plickers je idealan alat. Ako vam učionica i nije opremljena digitalnom tehnologijom, za rad i procjenu učenikova znanja dovoljan je mobitel s pristupom na Internet i kartice.

Učenicima se budi želja za učenjem jer žele biti na samom vrhu, a najbitnije je što odmah dobiju povratnu informaciju u kojem dijelu gradiva se još moraju potruditi.

Zaključak

Iz svega navedenoga možemo zaključiti kako nadarene učenike nije uvijek lako prepoznati, neovisno o educiranosti učitelja, upravo iz razloga što svoje iznimne sposobnosti neki učenici ne žele pokazati (zbog neprihvatanje i neodobravanje od strane razrednih kolega, nerazumijevanje učitelja za stalna propitkivanja i sl.) ali ono što je važno naglasiti je da za poticanje nadarenosti i njezinog razvoja nije nikada kasno i da tendencija učitelja mora ići u tom smjeru. Gotovo jednako bitno kao poticanje nadarenosti kod učenika jest i pružanje radnih mogućnosti i materijala učenicima za rad, pomoć koja će im biti osigurana od strane učitelja

ako im nešto nije jasno, učiteljev trud da uvijek bude u koraku s njihovim svijetom i tako prati njihov napredak.

Uvjerili smo se da gotovo svako dijete od rođenja posjeduje jednu ili više potencijalnih nadarenosti. Ta potencijalna nadarenost će se razvijati ovisno o motivaciji pojedinca koja je vezana za njegove interese ali i poticajima za rad koji proizlaze od njegove obitelji, učitelja i okoline.

I na kraju, ono što se potvrdilo kao najvažnije je da učitelj ima znanje i kompetencije koje će mu pomoći prepoznati nadarenog učenika i koji će svojim neposrednim radom i podrškom nadarenom učeniku omogućiti da razvija svoj potencijal od kojeg će cijelo društvo i lokalna zajednica imati višestruke koristi u budućnosti.

Popis literature

1. Cvetković – Lay J.; Sekulić-Majurec A. (1998). Darovito je, što ću s njim?, Zagreb: Alineja
2. Pravilnik o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju darovitih učenika (NN 34/1991)
3. Đuranović, M., Klasnić, I. i Lapat, G. (2013). Pedagoške kompetencije učitelja u primarnom obrazovanju. *Život i škola*, LIX (29), 34-44.
4. Cvetković Lay, J. (2010). Darovito je, što ću sa sobom? Zagreb: Alineja
5. Adžić, D. (2011). Darovitost i rad s darovitim učenicima. Kako teoriju prenijeti u praksu. *Život i škola*, 25(1), 171-184.
6. Čudina – Obradović, M. (1990). Nadarenost: razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje, Zagreb: Školska knjiga
7. Vlahović – Štetić, V. i sur. (2005). Daroviti učenici: Teorijski pristup i primjena u školi, Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
8. Vrgoč, H. (2002). Poticanje darovite djece i učenika. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor
9. Yahnke Walker, S. (2007). Darovita djeca. Zagreb: Veble commerce.